

OD ISTE AUTORKE

RAVNOTEŽA
ŠKOLA ZA DELIKATNE LJUBAVNIKE

Svetlana Slapšak

OSVETNICE

Laguna

Copyright © Copyright © 2022, Svetlana Slapšak
Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

OSVETNICE

Sadržaj

Uvod	9
I Sel na dužnosti	11
II Zagine šetnje	43
III Zaga i Sel popuštaju	78
IV Zaga i Sel putuju	107
V Bečki zaplet	140
VI Žaneta se snalazi u Znojmu	168
VII Praška provera	190
VIII Kupovina kod <i>Zejbara</i>	225
IX Seneka Fols	242
X Sel sreće losa, Zaga prati ginoskupštinu	264
XI Borovi i suđenje	282
XII Kamo vodi nostalgija	297
Epilog	319
<i>O autorki</i>	323

Uvod

Umesto „uvodom“, ovo bi se moglo nazvati izvinjenjem zato što mešam ovakvu temu – ratno silovanje i osvetu – sa pisanjem, žanrom, književnošću, umetnošću i, uopšte, kulturom. Ne pomaže, zapravo izrazito odmaže, što takvu temu još povezujem sa nečim što izgleda kao kriminalna proza: sadrži ubistvo, pitanje ko je ubijeni a ko ubica, čak i pravno razrešenje... No podsetimo, dokumentarna obrada ratnih silovanja podrazumevala je dosta nerazumevanja, kratkotrajnog senzacionalizma, iskripljavanja i, konačno, vrlo malo pravog zanimanja za žrtve, kada je njihova medijska i politička upotrebljivost iskorišćena. Kada je reč o osobi, jednoj osobi, jednom slučaju, taj se skoro nikada nije izdvajao iz neke anonimne mase, u kojoj je ponižavanje žrtve dvostruko, ponekad trostruko. Nikada joj se ne daje zadovoljenje, još manje mir. Govor žrtve, paradoksalno, najmanje je zastupljen. Zbog svega toga, premeštanje u književnost može izgledati i osećati se kao nešto skoro uvredljivo. No možda jedino tako težište strahote može da se preseli u svet ličnog, osobenog, da pokrene retko postavljano pitanje osvete i kažnjavanja. U javnosti je danas još uvek legitimno pitanje kažnjavanja kada se pojave majke, sestre i supruge

žrtava. Silovane se nikada ne pojavljuju sa svojim zahtevima, ne bune se zbog odsustva pomoći, ostavljanja u bedi, usamljenosti, isključenosti... Njihova lica ne poznajemo, one ne puštaju ljutite glasove. Po opštem, neizrečenom patrijarhalnom dogovoru, one više ne postoje, sem kao prerogativ kolektiva koji ih potpuno i dosledno zapostavlja, ali koristi priču kada je to zgodno. I sve to još za njihova života.

Zašto onda ne bi legitimno mesto zauzela priča koja nije zloupotrebljena?

Svoju prozu pod naslovom *Osvetnice* vidim kao dodatak koji na trenutak može da oraspoloži, kao ešarpu koja baš dobro paše, broš, preostalu minđušu koja se nije izgubila, zadnju kap parfema u flašici. Frivolno? Možda, ali delom i lekovito. Na mekanoj sedištu žanra, sa mnogim jastučićima da prihvate bolne kosti i umornu glavu, sa nečim živim i toplim u blizini, maštanje o pravičnoj kazni i ličnom smirenju izgleda tako dostižno...

Ljubić i krimić su, moglo bi se reći, erotski povezani. Moje odbijanje da ono što je napisano odredim kao ljubić ili kao krimić odnosi se upravo na tu vezu. I u tom smislu, preuzimam odgovornost za svrstavanje ovoga romana u krimoljubnu feminističku utopiju. Feminističku utopiju, kao relativno redak hibridni žanr, ne nameravam da detaljno opisujem. No retkost te pojave u balkanskim i slovenskim književnostima zahteva neko objašnjenje, ako već ne poetiku: uzor su istorijski primeri, od Aristofanovih komedija, u kojima žene preuzimaju vlast, do *Knjige o gradu žena* i *Blaga grada žena* Kristine de Pizan. Mnoge novije feminističke utopije nastale su po renesansnom modelu – žene su na vlasti zbog svojih zasluga i mudrosti, malo ih neguje Aristofanov model: žene preuzimaju vlast zato što im je dosta ugnjetavanja, rata i nekompetentne vladavine muškaraca. Dovoljno je reći da sledim Aristofanov model.

I

Sel na dužnosti

Prvi je telefonirao vratar hotela *De Krijon*, negde oko pola šest ujutro, a zatim i čistačica iz predstavništva BMW-a, nekih četvrt sata kasnije. Oboje su policiji javili isto: da na postolju statue koja predstavlja grad Ruan, u neobičnoj pozi, sedi čovek kome je verovatno pozlilo. Poziv su rutinski preusmerili na motociklistu prve pomoći. Kada je on javio u centralu hitne pomoći šta je našao, poslana su kola hitne pomoći, mrtvačka kola i policijska ekipa.

Poziv iz centra probudio je Seladona Senkovskog, kapetana – višeg inspektora pariske policije, pola sata pošto je zaspao. Učtivo je odgovorio i zatim promrmljao nekoliko psovki na račun Pariza, svog posla i glupavog vremena. Razlog za kasno leganje isto tako nije bio veseo: svoju noćasnju gošću, kelnericu iz bistroa u susednoj ulici, sinoć je relativno lako namamio. Umesto neobavezne zabave, dobio je žalosnu priču o njenom sinu kome ne ide u školi. Posle dva sata njenog plakanja i njegovog tešenja, dao joj je petsto evra i odvezao je do stana u udaljenom predgrađu. Vratio se, mokat i promrzao, nasuo sebi dugu votku sa švepsom i posvetio se starom stripu o Asteru Blistoku, punom mutanata sa ženskim oblinama. Tako je i zaspao, sa stripom preko glave.

Spremio se, zapalio cigaretu, ugasio je posle dva dima i sjurio se niz stepenice. Krenuo je u svom službenom, neupadljivom pežou prema Trgu Mober, ali tamo je sve bilo zakrčeno kamionima koji su dolazili na pijacu. Sporednim uličicama se domogao Bulevara Sen Žermen i spustio se do kejeva. Uhvatio je zeleni talas. Kišno aprilsko jutro ostavilo je pramenove magle nisko nad Senom. Dok je prelazio na desnu obalu preko mosta Konkord, istežao je vrat da vidi reku. Trg Konkord bio je pun kamioneta u ovo doba dana, kad su razvozili robu za pijace i prodavnice, a ulične svetiljke još su gorele.

Deo oko spomenika koji predstavlja grad Ruan bio je ograđen policijskom trakom, hitna pomoć i mrtvačka kola zagradile su prizor tako da se nije mogao videti sa ulice. Uz postolje spomenika sedeo je u skoro prirodnoj pozi čovek srednjih godina, pozamašnog tela i izrazitog stomaka. Ruke su mu, dlanovima i prstima groteskno savijenim nagore, bile priljubljene uz telo. Neko ga je baš mrzeo, pomislio je Sel.

Po izgledu, nađeni čovek nije bio klošar koga je srce izdalo, bio je odeven u pristojno tamnosivo odelo i pamučnu košulju sa tankim prugama, a na nogama je imao crne cipele na šniranje i sive čarape. Bio je potpuno mokar od kiše, ali je neko tiho pucketanje ukazivalo na još nešto. Forenzičarka koja je došla sa mrtvačkim kolima odmah je zaključila da je prethodno bio zamrznut. Lice čoveka, široko, sa niskim čelom i bujnom crnom kosom, bilo je zelenkasto, naročito njegove debele i velike usne. Iz džepa na sakou pomaljalo se nešto bledorumeno, što je na prvi pogled izgledalo kao cvet. To je međutim bio odsečeni penis. Sel umalo nije povratio. Već se dva puta u poslednje vreme skoro osramotio pred kolegama; okrenuo se i uspeo da se uzdrži. Mlađi policajac ga je štitio od kiše kišobranom: iskoristio je to da zapali cigaretu i prikrije slabost.

Merenje, slikanje i beleženje trajali su skoro dva sata. Policijska traka suzila je široki trg na samo jednu stazu, zbog čega se odjednom stvorila saobraćajna gužva. Bio je već uveliko dan

kada se udaljio od ostatka ekipe i otišao do kola koja je ostavio pred *De Krijonom*. Kad ga je ugledao, vratar sa ogromnim kišobranom je izašao, zaustavio za trenutak saobraćaj i dopratio ga do kola.

– Tog tipa sam viđao – rekao mu je dok je otvarao vrata.

– Moraćete da date izjavu – odgovorio mu je Sel sa izrazom žaljenja.

– Zovite me tokom radnog vremena – rekao je tiho vratar.

Sel ga je pogledao: bio je to stariji čovek, velikog tela i umornog izgleda. Potapšao ga je po ramenu.

– Bez brige. Posle ručka?

– Da, hvala – rekao je vratar.

– Dajte mi, molim vas, čašu vode.

Ušli su, vodu je dobio u visokoj kristalnoj čaši, na vezenoj salvetici sa znakom hotela. Osmehnulo se, uzeo iz džepa kutiju aspirina i progutao dve tablete sa vodom.

– Doći će policajac da ispita sve osoblje i goste, kao i evidenciju. Uzeće i video-snimke sigurnosnih kamera. Hvala vam na pomoći. Zatvorite ulaz, sam ću izaći.

Za njega više nije bilo posla. Već se sve dogovorio. Dogovorio se sa forenzičarkom, pozdravio policajce i zadnji put pogledao nesrećnika koga su u smešnoj pozi spakovali na nosila.

Sel je stavio plavu svetiljku na krov, uključio sirenu i oštro presekao saobraćaj. Zaustavio se pred kućom i svratio u bistro u susednoj ulici, popio sok od pomorandže, uzeo kroasan i kratku kafu. Poslužila ga je kelnerica od sinoć. Tiho mu je rekla, dok je stavljala kafu na sto:

– Vi ste najbolji čovek koga sam upoznala u Parizu. Vratiću vam čim uspem. Ako vam treba pomoć oko kuće...

Osmehnulo se ljubazno, skrivajući pogled. Onda je shvatio da se ponaša bedno i uhvatio ju je za ruku dok je odlazila. Digao je glavu i gledajući je u oči, tiho rekao:

– Draga gospođo, niste za prostituciju. Nemojte to više pokušavati. Meni ste se dopali, sad još i više. Ne brinite za novac,

znam da ćete mi vratiti. Dotada, dovoljno mi je da vas vidim ovde. I donesite mi račun, molim.

No, stekao je dobru prijateljicu. I to je nešto. Gorko se osmehnuo svom liku u prozoru.

Kiša nije prestajala. Popušio je cigaretu napolju, pod nadstrešnicom, i u uobičajenom lošem raspoloženju ušao u svoj stan, da se sruši na krevet.

Njegovo ime ga je zauvek podsećalo na majku, muzičarku opsednutu baroknom operom i prinuđenu da za život zarađuje u malim ansamblima, najčešće u pozorištima. Sada je konačno mogla samo da sluša muziku, da je izvodi za sebe i da ne brine ni o čemu drugom: ona i otac napravili su – konačno, rekao bi – pametan potez pre petnaestak godina, prodali su svoj veliki stan, iz kojeg su se deca razišla, kupili mnogo manji, samo za njih dvoje, i živeli od rente, dobijene od razlike u ceni stanova. Mogli su da plate pomoć za oca i za pripremanje i dostavu hrane. Rahela nikada nije naučila da kuva i deca su brzo preuzela tu obavezu, a otac naprosto nije mario za hranu. U tome svom poslednjem utočištu govorili su samo mešavinom poljskog i jidiša, kad su uopšte govorili. Seladon ih je povremeno posećivao i donosio čokolade koje su oboje voleli. Posle nekoliko promrmljanih pitanja, majka bi sela za pijanino i odsvirala kakav manji Mocartov komad, a otac bi, sa blagim osmehom, ćuteći gledao kroz prozor. Ponekad bi poželeo da iz njih izvuče neku priču, da proveri svoje sećanje na Poljsku, iz koje su došli početkom sedamdesetih godina prošlog veka kad su počeli veliki antisemitski ispadi. Seladon je bio sasvim mali i sećao se samo zamrznute platforme vagona u koji su ušli, porodica sa dva kofera i troje dece. No njegovi roditelji nisu želeli da se sećaju, ili to nisu hteli da dele sa decom. Sve troje dobili su još u Poljskoj francuska imena, tako je i porodično sećanje bilo samo francusko. Otac mu je pre nekih desetak godina, dok je još govorio, rekao da će sve što je potrebno saznati kad on i majka umru, i da sećanje, uostalom, nije veće od dve kutije.

Sel je te dve kutije prepoznao u novom stanu svojih roditelja, na vrhu plakara.

Svoju nedavnu prošlost nije rado prizivao. Zvala se Anjes i ostavila je znak na svakome predmetu i u svakom kutku stana u kojem su živeli. Na kuhinjskim aparatima ostavljala je znake, slova, svoje ime bojom za automobilske karoserije – bilo ih je skoro nemoguće skinuti. Boje bi probala na okvirima vrata, na prozorskom staklu, na dasci toaleta, na pločicama u kuhinji i kupatilu, na saksijama na uskom balkonu. Nešto je uspeo teškom mukom da ukloni posle njenog odlaska, ali ne sve. Anjes je neprestano nešto radila bojama, i to je bila priprema za obnovu stana po njenim planovima, koji se nisu nikada ostvarili. Kada je otišla, izbacio je brda časopisa za dekoraciju, obojio sve zidove u belo, zajedno sa policama i kaminom, i pokušao da se navikne na one ostatke boja koji su bili neuništivi. Kada bi se sreli, nadahnuto je govorila o savršenom stanu koji je uredila sa svojim novim ljubavnikom, a zatim i mužem. Jedanput ga je pozvala na kafu, pa je video to savršenstvo: ceo stan bio je od poda do plafona obojen u sivo, sivo je bilo čak i kupatilo, a neka crvena fotelja u salonu trebalo je da bude iznenađenje... Valjda je to sređivanje novog stana dovoljno inspirisalo Anjes da konačno izabere karijeru koja joj je odgovarala – postala je PR za kredite u jednoj velikoj banci. Ako ništa drugo, počeo je konačno da se u svojoj glavi odvaja od nje i puni police džepnim izdanjima, stripovima i klasičnom i džez muzikom. Kroz belu pustoš spavaće sobe prošle bi ponekad slučajne ljubavnice. Pokušaj od sinoć bio je tipski, ali ne po rezultatu... Jer Seladon, ili Sel – „so“ – kako su ga prijatelji zvali, više nije mislio na veze i na bilo koji oblik zajedničkog života. Odlučio je da što duže pati i ispašta svoju nesposobnost da iz Anjes izvuče najbolje, i to što ju je sa svim njenim mogućnostima „ispustio“. Krivicu je pripisivao sebi, premda je raskrstio sa Anjes i više je nije ni želeo. Imao je samo jednog stalnog gosta, mačka stare komšinice sa istog sprata koji je preko njenog balkona prelazio na

njegov. Gospođi je ponekad nudio usluge – da joj ponešto kupi ili popravi, i ako je baš bilo neophodno, pustila bi ga nakratko u svoj stan, prepun starog nameštaja, slika i svećnjaka.

Sel je sebe konačno uhvatio kako uživa u tome što je usamljen, prazan i skoro večan, kada je napunio četrdeset četvrtu godinu pre nekoliko dana. Zvali su ga sestra i brat a uveče se i majka setila. Posle njenog poziva izašao je u svoj uobičajeni subotnji večernji pohod do knjižare *FNAK* u Ulici Ren. Tamo je bila neopisiva gužva. Kupio je novi roman Freda Vargasa i još nekoliko novih policijskih romana za poređenje, studiju o srednjovekovnim prosjacima, nova izdanja starih stripova Frankena i Mašeroa, jednog novog Mateotija i desetak CD-ova sa baroknim operama. Video je nekoliko lepih ženskih oblina, uhvatio u nozdrve kišne oblike nekih parfema koje je prepoznavao, dva-tri puta se nasmešio ljudima sa kojima bi se okrznuo u gužvi i sa kesom punom obećanog uživanja izašao iz radnje. Osetio je iznenadnu srodnost i saosećanje sa svima koji će to veče provesti kao on. Pripadao im je, ogromnoj armiji građana velikog grada koji su razgovarali samo na poslu, ako su ga imali, a ono što bi trebalo da bude pravi život za njih je bio samo prelaz do narednog dana na poslu.

Sel je završavao svoje kapetansko doba i zbog upornosti, a i relativno čestih uspešnih istraga, trebalo je uskoro da dobije predzadnju mogućnu titulu – komandanta. Bio je pravi trenutak da odluči da li je to hteo od života. Shvatio je još mnogo ranije da ga ne podstiče težnja za istinom ni za pravdom, ni za kažnjavanjem, ni za samouveravanjem u beznadežnu niskost ljudskog roda, ni za razumevanjem lavirinta psihe... i postalo mu je jasno da ga u tome što radi goni pre svega želja da u pojedinačnim slučajevima pročita kolektiv, navike i običaje, istoriju ljudskog roda. Ovo što je jutros video bio je takav, savršen, tajanstven i uzbudljiv slučaj, čiji su znaci otkrivali okolnosti, običaje, neobične motive, posebnosti kultura, možda i verovanja... Zato je radio u policiji. I, potiskujući gađenje i

nelagodnost, progutao je još dva aspirina, navukao zavese i tvrdo zaspao. Pružio se na postelju u beloj sobi, obučen u crnu majicu, zagrljen sa jastukom, hrčući glasno; još mokra proseda kosa padala je u kratkim pramenovima na visoko, izborano čelo. Usta, napeta i tanka, pomerala su se sa zvukovima iz grla i nosa; udubina od usana do povelikog, tankog nosa, uzdužne bore po obrazima, sve obraslo jednodnevnim dlakama, davali su umoran izraz tom licu; nisu se videle oči, svetle, duguljaste i obično stisnute, kao da zaoštava pogled. Kada je bio budan, Sel Senkovski delovao je kao ljubazan, malo zaboravan i zapušten gimnazijski profesor.

Narednog dana službe sa gornjeg sprata Centra za posebna ubistva imale su prve rezultate: žrtva je bila policijski registrovana, pripadala je balkanskim kriminalnim krugovima povezanim sa švercom oružja i droge koji se rascvetao za vreme rata u Jugoslaviji. Žrtva se zvala Borivoj Čekerušić, bio je četrdeset četiri godine star i niko nije prijavio njegov nestanak. A rezultati obdukcije pokazali su da je žrtva ubijena jednim pucnjem direktno u srce iz revolverске cevi prislonjene na golo telo. Kastracija je izvedena prethodno. Penis je bio posebno obrađen, čuvan u formalinu, i nije bio zamrznut, zbog čega je imao onu ružičastu boju. Žrtva je bila smrznuta nekoliko dana pre nego što je u sedećem položaju postavljena u podnožje spomenika. Sada je Sel ceo dosije svoga vršnjaka imao na stolu, zajedno sa istražnim beleškama i sudskim dokumentima. Sličan slučaj, koji su pre nekoliko godina obrađivali u policijskoj stanici u 20. okrugu, sadržavao je slične zamke zaključivanja, pogrešna imena čudnih krajeva i ljudi, nerazumljivost motiva.

Bacio se na posao. Čekerušić je hapšen šest puta, tri puta u racijama po lokalima obeleženim na policijskim mapama zbog prodaje droge i sličnih poslova – jedanput je nađen u garderobi striptizeta, ispod toaletnog stola – dva puta po denuncijaciji malih uličnih saradnika i jedanput u okviru široke istrage nad

jednim od osumnjičenih za ratne zločine u Jugoslaviji. Pojavio se na spisku svedoka na sudu za te zločine u Hagu, ali iz dokumenata nije bilo jasno da li je tamo ikada pozvan. U Francusku je došao oktobra 1996. i odmah je dobio posao u noćnom lokalu u Ulici Fobur Sen Deni a zatim i dozvolu boravka, oko koje mu je pomogao advokat lokala. Nije menjao ime, nije bilo tragova falsifikovanih dokumenata, očito je imao dobro zaleđe.

Borivoj Čekerušić je rođen u Banjaluci. Nije bilo nikakvog podatka o njemu pre dolaska u Francusku. Kako je ostao izvan postupaka suda za ratne zločine, Sel nije mogao računati na lokalnu saradnju policija iz najmanje tri države. Izgledalo mu je sasvim jasno da je čovek ubijen zbog nečega što se dešavalo tamo, u krajevima odakle je žrtva, najverovatnije za vreme rata, ali možda i ranije. Da li njihova osveta tako izgleda? Žrtvin pariski svet izgledao je razumljivo – posebno Fobur Sen Deni. Da li je nešto značilo mesto gde su ga odložili? Moralo je nešto značiti, jer je rizik postavljanja leša na tako prometnom mestu bio veliki. Sa druge strane, žrtva nije izgledala kao velika riba, već kao niži izvođač, opet sudeći po akcijama sa kojima je bio povezan. Trg Konkord morao bi dati neki putokaz: najvažniji, najveći i svakako bez ikakve veze sa ovim slučajem bila je giljotina, koja je pre dva veka i nešto tu radila punom parom. Na trgu je giljotiniran sam kralj, i premda je giljotina bilo i na drugim lokacijama, upravo ta je za vreme Terora svakako bila najslavnija. Giljotina je bila postavljena na postolje, tačno kod spomenika gde je leš pronađen. Spomenik je, naravno, postavljen mnogo kasnije. No koji je od više od 1.300 obezglavljenih imao neku vezu sa ovim Balkancem? U 19. veku, kada su postavljene baze ali ne još i spomenici francuskih pokrajina, pa čak i neko vreme posle postavljanja, ljudi su stanovali u tim minijaturnim prostorima, a u jarku koji je okruživao trg gajili su voće i povrće. Stvari su Selu izgledale potpuno besmislene. Napravio je posebnu notu o povezanosti sa istorijom trga, napisao izveštaj i zaključio da nema mnogo

smisla nastavljati istragu uobičajenim postupcima i da predmet može samo uz neki drugi slučaj ponovo postati aktuelan. Dosije je poslao ženi koju će, ako ne bude nikakvih zapleta, naslediti na njenom položaju. Sel nije bio nimalo zadovoljan svojim obavljenim poslom.

Viša komandantkinja ćutala je nekoliko dana. Onda je Sel dobio njenu elektronsku poruku da, zahvaljujući opaskama koje je dao uz izveštaj, slučaj ostaje otvoren i da će se za rešavanje dobiti međunarodna pomoć. Prvo priznanje, pa onda šesnaest tona u glavu: to je sasvim ličilo na višu komandantkinju. I u ponedeljak ujutro brifing kod nje, sa međunarodnom saradnicom. U subotu uveče, ni kasna poseta FNAK-u nije mogla da mu vrati dobro raspoloženje, ni kupovina utešne hrane – tarama, sir mon'd'or, ljute čorizo kobasice, šunka sa peršunom, buter sa krupnom morskom solju, žuto vino iz Jure, čorba od jastoga u flaši, ekleri zvani „časne sestre“ – ni osamljivanje sa stripovima i utešnom hranom u nedelju. A kada je u ponedeljak video međunarodnu saradnicu, njegova predviđanja postala su još crnja.

Polin Sančez, viša komandantkinja u Centru za posebna ubistva, bila je žena u ranim šezdesetim godinama, odlično očuvana, oštre pameti, gipkog tela i savršenih organizacijskih sposobnosti, dobitnica mnogih nagrada i ordena, ali je francuski zakon u tom pogledu bio neumoljiv: na svoj šezdeset četvrti rođendan mora biti penzionisana. Naravno da je zbog tipa službe mogla otići u penziju i dosta ranije. No Polin izvesno nije želela da ide, i sve slabije je uspevala da sakrije svoje nezadovoljstvo pred ostalima. Kao i obično, bila je danas u jednom od svojih kompleta od tankog žerseja, sa mnogo asimetričnih visećih delova, koji su doduše isticali njene još uvek vrlo prijatne obline, ali nisu odavali kako se u takvu odeću ulazi ili kako se iz nje izlazi: morao je to biti pakao za ljubavnika. Uz to su dobro išle dugačke ogrlice – imala je jednu takvu oko vrata – i u ušima male zlatne minduše sa plavim kamenom, u obliku

jednostavnog cvetića. Sel nije mogao da joj se svaki put ne divi: i ovoga puta viša komandantkinja je svoju obilnu sedu grivu uredila u niski šinjon, i imala je sasvim diskretnu šminku. Selu ne bi palo na pamet da se upušta u bilo kakvu vezu na poslu. Sa Polin je od prvog trenutka imao sasvim otvoren odnos, i to samo očima: gledao ju je sa nesumnjivim priznanjem želje, ona je to prihvatila kao sporazumevanje i među njima nije bilo napetosti – niti bilo čega drugoga.

Polin je sedela na svom pisaćem stolu prekrštenih nogu, a u fotelji prekoputa sedela je ženska prilika, zavaljena, sastavljenih kolena i rastavljenih stopala, u cipelama mefisto za hodanje i farmerkama – ni dizajnerskim, ni ofucanim, ni prirodno priraslim uz njeno telo, već novim, srednje klase i jeftinijim. Polin ju je predstavila: Zaga, i zatim je sledilo jedno od onih dugačkih balkanskih prezimena sa – čak i za Sela koji se sećao poljskog – neizgovorivim završetkom. Zaga je ustala. Bila je malo viša od njega, i to u ravnim cipelama, što ga je kod žena uvek odbijalo. Pružila mu je ruku: ruka je bila meka, stisak čvrst. Polin je ređala njene titule – bile su spomenute Ujedinjene nacije i neki, valjda američki, univerziteti, evropsko telo za stabilnost i verovatno još ponešto – Polin je diskretno bacala pogled na otvoreni dosije na svom stolu. Zatim je predstavila njega njoj. Zaga je ostala stojeći, naslonjena na fotelju, u pozi slušanja – prekrštenih ruku i nogu. Preko farmerki nosila je neki dugi, sivi bezoblični pulover i oko vrata ešarpu od voala, sivu, sa plavim svežnjima cveća: bio je to onaj isti jednostavni cvetić koji je viša komandantkinja imala na mindušama. Šmrknuo je, nezadovoljan zbog svoje posmatračke opsesivnosti. Dugačak vrat, ovalno lice, smeđe kovrdže sa zlatnim odsjajem, tanka usta, fini ali ne kratak nos, i najzad, dva oka koja su ga gledala hladno i oštro. Na prvi pogled tamne, oči su zapravo imale unutarjni smeđi krug, koji se zatim pretapao u zeleno.

– Pretpostavljam da je „Zaga“ skraćenica – rekao je ljubazno.

– Naravno – odgovorila je. – Original je Zagorka, neko sa druge strane planine.

– I koja je to strana, tamo kod vas?

– Ja sam mešana, moja strana planine više ne postoji kao deo celine, već kao nova, manja celina.

– Hoćete li se vratiti?

– Nemam kamo – nasmejala se – čak i kad bih htela. Hoćete li se vi vratiti?

Ne, sa njom se nije moglo šaliti. Viša komandantkinja skrenula je razgovor pitanjem gde je odsela.

– Ulica Bui 4 – rekla je za nijansu glasnije nego što bi se očekivalo, gledajući prodorno Polinu.

– Odlično – rekla je Polin. – Uskoro ćemo vam naći nešto bolje. – Obratila se oboma.

– Kao što znate, slučaj žrtve nađene na Trgu Konkord izazvao je međunarodno interesovanje. Linije koje sledimo su trgovina oružjem, teškim drogama, možda trgovanje ljudima, možda veza sa još neidentifikovanim osumnjičenima za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji ili negde šire u postsocijalističkom svetu. Ukratko, ogromno polje mogućnosti. Zaga je tu da usmeri istragu u obećavajućem pravcu. Sem otkrivanja neposrednog počinioca zločina, možemo očekivati i druge dragocene podatke. Zaga će dobiti privremeni položaj detektiva kod tebe, Sele, i biće ti odgovorna. Njene izveštaje možeš uključiti u svoje. Sve ostalo je vaš dogovor. Prvi brifing za nedelju dana. Da, naravno: Zaga će moći da radi u malom birou na tvom spratu, ali mogu je staviti i u tvoju drugu sobu.

– Predlažem ovo drugo – rekao je Sel. – Bolje je ako možemo da se dovikujemo.

– Dokumente imate, predlažem pažljivo čitanje.

To je označilo kraj sastanka. Dok su izlazili, Sel je novoj saradnici predložio da zajedno ručaju i odmah zatim da uzme ostatak dana za sebe. Smatrao je da treba da popravi prvi utisak.